
MONOGRAFIE PRAWNICZE

PRZESTĘPSTWO
ZMOWY
PRZETARGOWEJ

MAŁGORZATA SIERADZKA

Wydawnictwo C.H. Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

MAŁGORZATA SIERADZKA • PRZESTĘPSTWO ZMOWY PRZETARGOWEJ

Polecamy nasze najnowsze publikacje z tej serii:

Dominika Opalska

OBOWIĄZEK LOJALNOŚCI W SPÓŁKACH KAPITAŁOWYCH

Wojciech Piątek

**POWAGA RZECZY OSĄDZONEJ WYROKU SĄDU
ADMINISTRACYJNEGO**

*Ewelina Cała-Wacinkiewicz, Kinga Flaga-Gieruszyńska,
Daniel Wacinkiewicz (red.)*

**WSPÓŁCZESNE INSTYTUCJE PRAWA. OBYWATEL – PAŃSTWO
– SPOŁECZNOŚĆ MIĘDZYNARODOWA**

Katarzyna Górka

**JAWNOŚĆ POSIEDZEŃ SEJMU I SENATU ORAZ JEJ
OGRODZENIA W KONSTITUCJI RP**

Magdalena Wilejczyk

**ZAGADNIENIA ETYCZNE CZĘŚCI OGÓLNEJ PRAWA
CYWILNEGO**

Marek Szydło

PRAWNA KONCEPCJA ZAMÓWIENIA PUBLICZNEGO

Miłosz Kaczyński

**PEŁNOMOCNIK Z URZĘDU W SĄDOWYM POSTĘPOWANIU
CYWILNYM**

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

PRZESTĘPSTWO
ZMOWY
PRZETARGOWEJ

MAŁGORZATA SIERADZKA

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2016

Wydawca: Natalia Adamczyk

Recenzja naukowa:

Prof. nadzw. dr hab. Janusz Raglewski

Prof. dr hab. Marian Zdyb

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2016**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C.H.Beck

Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-8205-0

ISBN e-book 978-83-255-8206-7

Spis treści

Wprowadzenie	VII
Wykaz skrótów	XIII
Wykaz literatury	XVII
Rozdział I. Wprowadzenie do zagadnienia odpowiedzialności karnej	
za przestępstwo zmywy przetargowej	1
§ 1. Identyfikacja form zmywy przetargowej	1
§ 2. Zakres interpretacji pojęcia przetargu publicznego	12
1. Przetarg publiczny jako determinant zakresu prawnokarnej ochrony postępowania o udzielenie zamówienia publicznego .	28
§ 3. Sprawca przestępstwa z art. 305 KK	34
Rozdział II. Znamiona strony przedmiotowej i podmiotowej	
przestępstwa z art. 305 KK	53
§ 1. Znamiona czynności sprawczej	53
1. Udaremnianie lub utrudnianie przetargu publicznego	55
2. Wejście w porozumienie z inną osobą w celu osiągnięcia korzyści majątkowej oraz w innym celu	60
3. Rozpowszechnianie informacji lub przemilczanie istotnych okoliczności mających znaczenie dla zawarcia umowy w sprawie zamówienia publicznego	71
§ 2. Działanie na szkodę jako znamię przestępstwa z art. 305 KK	79
§ 3. Zmowa przetargowa a oszustwo przetargowe	87
§ 4. Znamiona strony podmiotowej przestępstwa z art. 305 KK	94
1. Przesłanki strony podmiotowej	94
§ 5. Działanie w celu osiągnięcia korzyści majątkowej	96
Rozdział III. Odpowiedzialność karna	99
§ 1. Właściciel mienia oraz osoba lub instytucja, na rzecz których przetarg jest dokonywany, jako pokrzywdzeni przestępstwem z art. 305 KK	99
§ 2. Zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa	102
§ 3. Sankcje karne	105

Rozdział IV. Postępowanie karne na inne postępowania dotyczące zmowy przetargowej	109
§ 1. Postępowanie karne z art. 305 KK a postępowanie przed zamawiającym	109
§ 2. Postępowanie karne a postępowanie antymonopolowe przed Prezesem UOKiK w sprawach z umowy przetargowej	122
Zakończenie	135
Indeks rzeczowy	141

Wprowadzenie

Zmowa przetargowa jest wymierzona w efektywność systemu zamówień publicznych. Społeczna szkodliwość tego rodzaju zachowań przejawia się w zastąpieniu konkurencji świadomą i celową koordynacją zachowań, która nie tylko godzi w zasadę uczciwej konkurencji, ale niweczy możliwość wyboru najkorzystniejszej oferty¹. Tylko bowiem skuteczna procedura przetargowa umożliwi wybór najkorzystniejszej oferty cenowej, co ma istotne znaczenie z uwagi na udział w zamówieniu publicznym środków publicznych.

Wybór wykonawcy zamówienia publicznego w jednym z ustawowych trybów udzielenia zamówienia publicznego ma na celu zagwarantowanie wyłonienia najkorzystniejszej oferty, która jest najbardziej korzystna z punktu widzenia interesów zamawiającego, jako organizatora postępowania o udzielenie zamówienia publicznego. Niezależni wykonawcy, konkurując w dostępie do zamówienia publicznego, są zobligowani do przestrzegania zasad uczciwej konkurencji. Zmowa przetargowa jest działaniem wyłączającym konkurencję na rzecz wzajemnej koordynacji zachowań. Podmioty będące stronami zakazanego porozumienia stwarzają jedynie pozory konkurencji w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego. Jej celem jest wpływ na wynik postępowania o udzielenie zamówienia publicznego. Jeżeli natomiast jednocześnie wystąpi skutek zmywy przetargowej, to można przyjąć, że strony porozumienia przetargowego wpłynęły na wynik postępowania, czyli osiągnęły zamierzony cel.

Instrumenty (środki) zwalczania zμών przetargowych są zawarte w różnych aktach prawnych: ustawie z 29.1.2004 r. – Prawo zamówień publicznych², ustawie z 16.2.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów³, ustawie z 6.6.1997 r. – Kodeks karny⁴. Każda z wymienionych regulacji prawnych zawiera przepisy zmierzające do eliminacji zμών przetargowych. Zmowa przetargowa jest zachowaniem, które jest zwalczane za pomocą

¹ Zmowy przetargowe godzą w zasadę uczciwej konkurencji jako podstawową regułę rządzącą postępowaniem o udzielenie zamówienia publicznego. Szeroko na ten temat zob. *M. Sieradzka*, Zmowy przetargowe w świetle prawa konkurencji oraz prawa zamówień publicznych, Warszawa 2014, s. 1 i n. „Praktyka zμών przetargowych może być szczególnie społecznie szkodliwa, jeśli dotyczy zamówień publicznych. Szkodliwość zμών przetargowych polega na tym, że niweczą one korzyści wynikające z konkurencji” – tak *Z. Jurczyk*, Kartele w polityce konkurencji Unii Europejskiej, Warszawa 2012, s. 372.

² Ustawa z 29.1.2004 r. – Prawo zamówień publicznych (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 2164).

³ Ustawa z 16.2.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 184 ze zm.).

⁴ Ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1137).

sankcji cywilnych, karnych oraz administracyjnych. Zakres ochrony przed znowami przetargowymi jest jednak odmienny w zależności od regulacji, co sprawia, że możliwy jest zbieg odpowiedzialności z tego tytułu. Dodatkowo cele poszczególnych regulacji ograniczają możliwość (dopuszczalność) zwalczania znow przetargowych przez wprowadzenie określonych przesłanek odpowiedzialności.

Pomimo jednak różnych podstaw prawnych odpowiedzialności z tytułu zawarcia umowy przetargowej, nazywanej też przestępstwem umowy przetargowej, wejściem w porozumienie czy czynem nieuczciwej konkurencji, należy zauważyć, że organy powołane do zwalczania (ścigania) tych czynów współpracują ze sobą w celu wykrycia oraz ukarania sprawców umowy przetargowej. Jest to w szczególności widoczne w postępowaniach w sprawach porozumień antykonkurencyjnych prowadzonych przez Prezesa UOKiK. Dowody uzyskane w postępowaniu karnym mogą bowiem wpłynąć na ustalenia dowodowe w postępowaniu przed organem administracyjnym. Oczywiście możliwość ich wykorzystania wiąże się z koniecznością przestrzegania zasady bezpośredniości. Praktyka stosowania art. 305 KK ukazuje, że często umarżane są postępowania karne z uwagi na brak spełnienia znamion czynu, np. działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

Kodeks karny zawiera szereg przepisów, które chronią prawidłowość postępowania o udzielenie zamówienia publicznego. Czynności sprawcze dotyczące przetargu publicznego określone zostały w art. 305 KK. Zmowa (*conspiracy*) godzi w podstawową zasadę zamówień publicznych – zasadę uczciwej konkurencji (art. 7 PrZamPubl). Zgodnie z tą zasadą zamawiający przygotowuje i przeprowadza postępowanie o udzielenie zamówienia w sposób zapewniający zachowanie uczciwej konkurencji i równe traktowanie wykonawców oraz zgodnie z zasadami proporcjonalności i przejrzystości. Niezależnie bowiem od formy czynności sprawczych celem umowy przetargowej jest zniekształcenie przebiegu lub wyniku postępowania o udzielenie zamówienia publicznego. Pomimo karnoprawnej regulacji czynności sprawczych, które w doktrynie są nazywane zakłócaniem przetargu publicznego, zastosowanie w praktyce art. 305 KK do określonych (określonego) zachowania ukazuje ich niejasność. Prowadzi to w konsekwencji do umarżania postępowań jak i wydawania odmiennych orzeczeń przy identycznej czynności sprawczej. Z uwagi na znaczenie i rolę odpowiedzialności karnej z tytułu umowy przetargowej nie może mieć miejsca sytuacja, gdy organy ścigania mają trudności w sformułowaniu treści zarzutów. Często, pomimo oczywistej sprzeczności określonego czynu z prawem konkurencji, niemożliwe staje się ukaranie sprawcy na podstawie art. 305 KK z powodu braku szkody po stronie zamawiającego. W wielu przypadkach jednak zachowania godzące w prawidłowy przebieg procedury udzielenia zamówień publicznych pozostają poza karnoprawną ochroną z uwagi na niewłaściwą interpretację (niewłaściwe zastosowanie) art. 305 KK.

Celem monografii jest ukazanie właściwej wykładni art. 305 KK, która pozwala na efektywne karanie sprawców przestępstwa umowy przetargowej. Należy zauważyć, że pomimo umieszczenia umowy przetargowej jedynie jako jednej z czynności sprawczych, to najczęściej to właśnie w jej postaci mieszczą się zachowania wchodzące w za-

kres innych czynności sprawczych. Właściwa interpretacja czynności sprawczych, które zakłócają prawidłowy przebieg postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, wymaga jednak nie tylko analizy treści przepisu art. 305 KK, ale również powiązania z przedmiotem ochrony. Z uwagi na brak definicji poszczególnych czynności sprawczych niezbędne jest sięganie do innych regulacji prawnych. Natomiast cel przepisu art. 305 KK, jakim jest ochrona rynku zamówień publicznych przed zachowaniami godzącymi w uczciwą konkurencję, wymusza sięganie do definicji zawartych w ustawie – Prawo zamówień publicznych. Nie można bowiem nie zauważać zmian na rynku zamówień publicznych, przy niezmienionej od wielu lat postaci czynu karalnego z art. 305 KK.

Czynności karalne określone w przepisie art. 305 KK mogą być popełnione zarówno indywidualnie, jak i w porozumieniu z innymi podmiotami, np. uczestnikami procedury, zamawiającym, osobami wykonującymi określone czynności w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego. Karnoprawna ochrona dotyczy jednak właściciela mienia lub osoby, na rzecz których przetarg jest prowadzony, nie chroni zatem uczestników procedury przetargowej – przynajmniej bezpośrednio.

Penalizacja zmowy przetargowej w Kodeksie karnym nie została powiązana z wyjaśnieniem tego pojęcia. Definiując czynność sprawczą, której przejawem jest zмова przetargowa, możemy z powodzeniem odwołać się do definicji porozumienia przetargowego zawartego w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów. Według art. 6 ust. 1 pkt 7 OKiKU polega ona na uzgodnieniu warunków składanych ofert, w szczególności zakresu prac lub ceny. Zмова przetargowa to uzgodnienie pomiędzy co najmniej dwoma podmiotami, zmierzające do wpłynięcia na przebieg lub wynik postępowania o udzielenie zamówienia publicznego. Ochrona konkurencji w zamówieniach publicznych za pomocą instrumentów karnych wymaga przy dokonywaniu wykładni przepisu art. 305 KK odwołania do przepisów ustawy – Prawo zamówień publicznych. Zмова przetargowa stanowi ingerencję w swobodę prowadzenia działalności gospodarczej przez niezależne podmioty. Jej skutkiem jest nie tylko negatywny wpływ na konkurencję, ale też mienie zamawiającego. To właśnie mienie jest objęte karnoprawną ochroną przed zmovami przetargowymi. Warto zauważyć, że inne regulacje prawne wprowadzające instrumenty zwalczania zmov przetargowych nie posługują się tym pojęciem. To właśnie interes majątkowy osoby, która może go wykazać w związku z konkretnym przetargiem publicznym, jest przedmiotem ochrony z art. 305 KK.

Poniższe rozważania zostały poświęcone analizie poszczególnych czynów zabronionych z art. 305 KK, który powszechnie jest nazywany przestępstwem zmowy przetargowej. Z uwagi na niejednołitość wykładni pojęcia przetargu publicznego przeprowadzona zostanie też jego wykładnia i jej znaczenie z punktu widzenia karnoprawnej ochrony przetargu publicznego. Zaproponowana zostanie definicja tego pojęcia z uwagi na cel ochrony. Karnoprawna ochrona płynąca z art. 305 KK dotyczy bowiem przetargu publicznego. Niezbędne zatem staje się, po pierwsze, zdefiniowanie tego pojęcia na potrzeby postępowania karnego, po drugie – określenie wyznaczników, które

decydują o zakwalifikowaniu określonej procedury prowadzącej do udzielenia zamówienia jako przetargu publicznego.

Ustawodawca dokonał wyspecyfikowania czynności sprawczych składających się na przestępstwo z art. 305 KK. Pomimo że omawiany przepis składa się z dwóch części, to mamy jedynie do czynienia z wyróżnieniem czynności sprawczych składających się na jeden czyn karalny. Prawidłowy przebieg postępowania o udzielenie zamówienia publicznego mogą zakłócić następujące zachowania:

- 1) udaremnienie przetargu publicznego (art. 305 § 1 KK);
- 2) utrudnianie przetargu publicznego (art. 305 § 1 KK);
- 3) wejście w porozumienie z inną osobą (art. 305 § 1 KK);
- 4) rozpowszechnienie informacji mającej znaczenie dla zawarcia umowy będącej przedmiotem przetargu, w związku z publicznym przetargiem (art. 305 § 2 KK);
- 5) przemilczenie istotnej okoliczności mającej znaczenie dla zawarcia umowy będącej przedmiotem przetargu, w związku z publicznym przetargiem (art. 305 § 2 KK);
- 6) wejście w porozumienie z inną osobą, w związku z publicznym przetargiem (art. 305 § 2 KK).

Powyższe czyny zabronione wpływają (oddziałują) na prawidłowy przebieg postępowania o udzielenie zamówienia publicznego. Celem postępowania o udzielenie zamówienia publicznego jest wybór najkorzystniejszej oferty oraz udzielenie zamówienia publicznego (zawarcie umowy) z wykonawcą wybranym zgodnie z przepisami ustawy – Prawo zamówień publicznych. Z punktu widzenia karnoprawnej ochrony istotne staje się zdefiniowanie czynności sprawczych.

W art. 305 § 1 KK ustawodawca wymaga, aby sprawca działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Natomiast w odniesieniu do zachowań opisanych w art. 305 § 2 KK brak konieczności wykazania celu działania sprawcy. W związku z tym konieczne stało się nie tylko ustalenie, w jakich okolicznościach sprawca działa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, ale też określenie, czy czynnościom sprawczym z art. 305 § 2 KK nie musi zostać przypisany ten cel.

Jedną z czynności sprawczych polegającą na wejściu w porozumienie z inną osobą została określona w art. 305 § 1 i 2 KK. Niezbędne stało się ustalenie, czy powtórzenie tego znamienia stanowi tylko usterkę legislacyjną, czy można znaleźć racjonalny powód dwukrotnego jego użycia przez ustawodawcę. Precyzując – czy wejście w porozumienie, o którym stanowi art. 305 § 2 KK, dotyczy innego działania na szkodę właściciela mienia albo osoby lub instytucji, na rzecz których przetarg jest organizowany.

Znamieniem przestępstwa z art. 305 KK jest działanie na szkodę właściciela mienia albo osoby lub instytucji, na rzecz których przetarg jest organizowany. Jeżeli nawet w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego sprawca (sprawcy) dokona czynności opisanych w art. 305 KK, to w sytuacji gdy nie doszło do wyrządzenia szkody określonej podmiotowi, postępowanie karne musi zostać umorzone. W związku z tym pojawia się pytanie o interpretację pojęcia działania na szkodę, czy chodzi

o groźbę jej wyrządzenia, czy może realną szkodę w interesach majątkowych właściciela mienia albo osoby lub instytucji, na rzecz których przetarg jest organizowany.

Z punktu widzenia praktyki na rynku zamówień publicznych, jaką jest ustawianie przetargów, pojawia się pytanie o podstawy odpowiedzialności sprawców. Artykuł 305 KK penalizuje bowiem jedynie czynności sprawcze popełnione na szkodę właściciela mienia albo osoby lub instytucji, na rzecz których przetarg jest dokonywany. Pojawia się w związku z tym pytanie, czy osoba fizyczna, która wchodzi w porozumienie w ramach swoich obowiązków jako reprezentant instytucji, może być sprawcą przestępstwa z art. 305 KK.

Obserwując statystyki dotyczące przestępstwa z umowy przetargowej, nasuwa się tylko jedno stwierdzenie – liczba tych przestępstw rośnie. I tak, przykładowo, w 2010 r. wszczęto 45 postępowań, doszło do 3 skazań, w 2014 r. prowadzono już 186 postępowań, przy czym doszło do 16 skazań, rok 2011 to 54 postępowania i 11 skazań, rok 2012 to 43 postępowania i 11 skazań, a rok 2013 to 144 postępowania i 6 skazań⁵.

Do zmów przetargowych dochodzi na etapie przygotowania postępowania, jego przebiegu oraz już w trakcie wykonywania umowy. Identyfikując najważniejsze zagrożenia na etapie prowadzonego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, należy wskazać:

- 1) brak zapewnienia transparentności,
- 2) nadużywanie przez zamawiającego trybów niekonkurencyjnych udzielenia zamówienia publicznego,
- 3) nienależyte wykonywanie powierzonych obowiązków przez pracowników⁶.

Analizy dotyczące zmowy przetargowej jako przestępstwa zmierzają do udzielenia odpowiedzi na następujące pytania:

- 1) jaki jest zakres ochrony art. 305 KK;
- 2) jakie są ustawowe kryteria kwalifikacji zachowania sprawcy spenalizowanego w art. 305 KK;
- 3) czy w świetle art. 305 KK penalizacji podlegają czynności sprawcze godzące w prawidłowy przebieg postępowania o udzielenie zamówienia publicznego (podjęte również przed rozpoczęciem procedury, jeżeli doszło do wszczęcia postępowania), niezależnie od trybu udzielenia zamówienia publicznego;
- 4) jaki jest zakres czynności sprawczych z art. 305 § 1 i 2 KK;
- 5) kto jest podmiotem przestępstwa z art. 305 KK;
- 6) jaki jest zakres pojęcia działania na szkodę jako znamienia przestępstwa z art. 305 KK?

⁵ Gazeta Prawna z 26.8.2015 r.

⁶ Rekomendacje postępowań antykorupcyjnych przy udzielaniu zamówień publicznych, Warszawa 2014, s.19, http://www.cba.gov.pl/ftp/pdf/Rekomendacje_CBA.pdf.

Wykaz skrótów

1. Akty prawne

FinPublU	ustawa z 27.8.2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 885 ze zm.)
KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 380 ze zm.)
KK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1137)
KK z 1932 r.	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 11.7.1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 60, poz. 571 ze zm.)
KK z 1969 r.	ustawa z 19.4.1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 13, poz. 94 ze zm.)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
KPA	ustawa z 14.6.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 23 ze zm.)
KPC	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. z 2013 r. Dz.U. z 2014 r. poz. 101 ze zm.)
KPK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 ze zm.)
KSH	ustawa z 15.9.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 1030 ze zm.)
OdpPodmZbiorU	ustawa z 28.10.2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 1212 ze zm.)
OKiKU	ustawa z 16.2.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 184 ze zm.)
PrBank	ustawa z 29.8.1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 128 ze zm.)
PrZamPubl	ustawa z 29.1.2004 r. – Prawo zamówień publicznych (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 2164)
SwobDzGospU	ustawa z 2.7.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 584 ze zm.)

ZNKU ustawa z 16.4.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (t.j. Dz.U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm.)

2. Czasopisma i publikatory

Biul. PK Biuletyn Prawa Karnego
Dz.U. Dziennik Ustaw
ECR European Court Reports
iKAR internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny
KZS Krakowskie Zeszyty Sądowe
MoP Monitor Prawniczy
OSA Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSG Orzecznictwo Sądów Gospodarczych
OSN Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNCP Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna oraz Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNKW Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karno i Wojskowa
OSNPG Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Wydawnictwo Prokuratury Generalnej
OSNwSK Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
OSP Orzecznictwo Sądów Polskich
PS Przegląd Sądowy
PiP Państwo i Prawo
PPH Przegląd Prawa Handlowego
Prok. i Pr. Prokuratura i Prawo
PUG Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
SPE Studia Prawno-Ekonomiczne
TPP Transformacje Prawa Prywatnego
Wok. Wokanda

3. Organy i instytucje

ETS Europejski Trybunał Sprawiedliwości
KIO Krajowa Izba Odwoławcza
SA Sąd Apelacyjny
SN Sąd Najwyższy
SO Sąd Okręgowy
SOKiK Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

SPI	Sąd Pierwszej Instancji
UOKiK	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
ZAUZP	Zespół Arbitrów przy Urzędzie Zamówień Publicznych

4. Inne skróty

art.	artykuł
lit.	litera
n.	następny (-a, -e)
niepubl.	niepublikowany (-a, -e)
Nr	numer
post.	postanowienie
poz.	pozycja
SIWZ	Specyfikacja Istotnych Warunków Zamówienia
sp. z o.o.	spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
t.j.	tekst jednolity
uchw.	uchwała
ust.	ustęp
w zw.	w związku
wyr.	wyrok
zd.	zdanie
ze zm.	ze zmianami

Wykaz literatury

- R.D. Anderson, W.E. Kovacic, *Competition Policy and International Trade Liberalization: Essential Complements to Ensure Good Performance in Public Procurement Markets*, *Public Procurement Law Review* 2009, Nr 18
- I. Andrejew, *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1978
- I. Andrejew, W. Świda, W. Wolter, *Kodeks karny z komentarzem*, Warszawa 1973
- S. Babiarz i in., *Prawo zamówień publicznych. Komentarz*, Warszawa 2013
- J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 1977
- A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *Prawnokarna ochrona przetargu publicznego*, *MoP* 2002, Nr 20
- G. Borowik, *Zwalczanie zμών cenowych jako zagrożenia ekonomicznych interesów RP – próba oceny skuteczności unormowań prawnych*, <http://docplayer.pl/13557658-Zwalczanie-zmow-cenowych-jako-zagrozenia-ekonomicznych-interesow-rp-proba-oceny-skuteczności-unormowan-prawnych.html>
- K. Buczkowski, *Przestępstwa gospodarcze*, Warszawa 2000
- D. Czajka, *Przestępstwa menadżerskie*, Warszawa 2000
- W. Czajkowski (red.), *Prawo zamówień publicznych. Komentarz*, Warszawa 2007
- W. Dzierżanowski, *Art. 26 ust. 2b Prawa zamówień publicznych w praktyce*, *Zamówienia Publiczne. Doradca* 2011, Nr 4
- W. Dzierżanowski, J. Jerzykowski, M. Stachowiak, *Prawo zamówień publicznych. Komentarz*, Warszawa 2014
- M. Filar (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2014
- L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2003
- J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, *LEX/el.* 2014
- O. Górniok, *Prawo karne gospodarcze*, Warszawa 2003
- O. Górniok, *Przestępstwa gospodarcze. Rozdział XXXVI i XXXVII Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa 2000
- P. Granecki, *Prawo zamówień publicznych*, Warszawa 2014
- S. Gronowski, *Ustawa antymonopolowa w orzecznictwie*, Warszawa 1996
- T. Grzegorzczak, J. Izydorczyk, R. Olszewski, D. Świecki, M. Zbrojewska (red.), *Polski proces karny i materialne prawo karne w świetle nowelizacji z 2013 r. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi Tylmanowi z okazji Jego 90. urodzin*, Warszawa 2014
- A. Grześkowiak, K. Wiak, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2013
- E. Hryniewicz, *Karalne działanie na szkodę spółki*, *Prok. i Pr.* 2012, Nr 10
- W. Jarocho, *Przestępstwa w systemie zamówień publicznych*, *Prok. i Pr.* 2004, Nr 4

- Z. Jurczyk, Dowody pośrednie w postępowaniach kartelowych w świetle orzecznictwa sądów wspólnotowych, *Przegląd Legislacyjny* 2009, Nr 1–2
- Z. Jurczyk, *Kartele w polityce konkurencji Unii Europejskiej*, Warszawa 2012
- A. Jurkowska-Gomułka, Publiczne i prywatne egzekwowanie zakazów praktyk ograniczających konkurencję, Warszawa 2013
- P. Kamela, Interpretacja art. 15 ust. 1 pkt 4 uznk w świetle koncepcji wykładni Macieja Zielińskiego, *iKAR* 2013, Nr 2
- P. Kardas, Komentarz do art. 296 KK, *LEX/el.*
- M. Kępiński (red.), *Prawo konkurencji*, Warszawa 2013
- M. Kępiński (red.), *System Prawa Prywatnego*, t. 15, *Prawo konkurencji*, Warszawa 2014
- A. Kidyba, K. Kruczalak, W. Opalski, W. Popiołek, W. Pyziół, *Kodeks spółek handlowych*, Warszawa 2001
- K. Kohutek, M. Sieradzka, *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, Warszawa 2014
- C. Kosikowski, Pojęcie przedsiębiorcy w prawie polskim, *PiP* 2001, Nr 4
- M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2, Warszawa 2013
- M. Królikowski, R. Zawłocki, *Prawo karne*, Warszawa 2015
- M. Szydło, Pojęcie przedsiębiorcy w prawie polskim, *PS* 2002, Nr 7–8
- B. Kurzępa, Oszustwo gospodarcze, *Prok. i Pr.* 1998, Nr 5
- B. Kurzępa, Przepięstwa związane z zamówieniami publicznymi, *Prokurator* 2004, Nr 4
- A. Lach, Umorzenie postępowania karnego na podstawie art. 59a KK, *Prok. i Pr.* 2015, Nr 1–2
- J. Lachowski, *Prawo karne gospodarcze*, Warszawa 2012
- J. Majewski, *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do art. 115 § 4 k.k.*, *LEX/el.* 2004
- M. Majewski, *Kodeks karny. Komentarz do zmian 2015*, Warszawa 2015
- J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem i orzecznictwem*, Lwów 1935
- M. Makowski, Wejście w porozumienie na szkodę zamawiającego, (de)penalizacja zmw przetargowych w systemie zamówień publicznych, *Palestra* 2014, Nr 3–4
- A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010, *LEX/el.* 2010
- G. Materna, Zakres podmiotowy zakazu zmw przetargowych w polskim prawie ochrony konkurencji i prawie karnym, *PUG* 2013, Nr 12
- E. Modzelewska-Wąchal, *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*, Warszawa 2002
- M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, *LEX/el.* 2013, 2014
- M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2015
- M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, Kraków 2006
- A. Nikpay, J. Faull, Article 81, w: J. Faull, A. Nikpay (red.), *The EC law of competition*, Oxford 1999
- E. Norek, *Prawo zamówień publicznych*, Warszawa 2009
- Nowa kodyfikacja karna. *Kodeks karny. Krótkie komentarze. Przepięstwa gospodarcze w nowym kodeksie karnym*, Warszawa 1998

- A. Pyka, Oszustwo kredytowe na tle innych przestępstw przeciwko mieniu. *Studia Prawno-Ekonomiczne* 1999, Nr 59
- K. Padrak, Przesłębstwo udaremniania lub utrudniania przetargu publicznego, *Zamówienia Publiczne. Doradca* 2010, Nr 9
- L. Peiper, Komentarz do kodeksu karnego, Kraków 1933
- P. Pieróg, Prawo zamówień publicznych. Komentarz, Warszawa 2013
- A. Pyka, Oszustwo kredytowe na tle innych przestępstw przeciwko mieniu. *Studia Prawno-Ekonomiczne* 1999, Nr 59
- Z. Radwański, Aukcja i przetarg po nowelizacji Kodeksu cywilnego, *MoP* 2004, Nr 8
- A. Sakowicz (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2015
- M. Sieradzka, Antykonkurencyjny czy prokonkurencyjny cel udziału konsorcjum w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego – analiza i ocena, *iKAR* 2015, Nr 5
- M. Sieradzka, Glosa do wyr. SOKiK z 10.3.2015 r., XVII AmA 73/13, LEX/el. 2015
- M. Sieradzka, Istnienie ekonomicznego uzasadnienia zawarcia umowy konsorcjum wyłącza jego antykonkurencyjny charakter – Glosa do wyroku SOKiK z 10.3.2015 r., XVII AmA 73/13, *iKAR* 2015, Nr 5
- M. Sieradzka, Przesłębstwo działania na szkodę spółki handlowej, *Przegląd Prawa Handlowego* 2007, Nr 2
- M. Sieradzka, Utrudnienie dostępu do rynku innym przedsiębiorcom przez sprzedaż towarów lub usług poniżej kosztów w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego, *PUG* 2011, Nr 9
- M. Sieradzka, Zmowy przetargowe w prawie zamówień publicznych oraz w prawie konkurencji, Warszawa 2014
- J. Skorupka, Podstawy karania oszustw przetargowych ze szczególnym uwzględnieniem zamówień publicznych, *Prokurator* 2008, Nr 1
- J. Skorupka, Prawo karne gospodarcze, Warszawa 2005
- J. Skorupka, Przesłębstwo utrudniania przetargu (art. 305 KK) de lege lata i de lege ferenda, *PS* 2005, Nr 11–12
- I. Skubiszak-Kalinowska, Zmowy wykonawców a zasada uczciwej konkurencji, *Przetargi Publiczne* 2013, Nr 3
- P. Soszyńska-Purtak, Odpowiedzialność karna za przestępstwa popełniane przy zamówieniach publicznych, LEX/el. 2014
- M. Stachowiak, J. Jerzykowski, W. Dzierżanowski, Prawo zamówień publicznych. Komentarz, Warszawa 2012
- R. Stefański (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2012
- D. Szczepański, Nieuczciwa konkurencja, cz. 1, *Zamówienia Publiczne. Doradca* 2010, Nr 3
- D. Szczepański, Odpowiedzialność karna za naruszenie ustawy o zamówieniach publicznych, *Prok. i Pr.* 2002, Nr 3
- R. Szostak, Zmowy przetargowe w zamówieniach publicznych, *Prawo Zamówień Publicznych* 2014, Nr 1